

Referentiekader 2020

Toekomstplan vol intenties, standpunten, werkwijzen, afspraken en maatregelen voor nog beter Kraalonderwijs

Referentiekader Kraal 2020

De Kraal is een **leergemeenschap**. Leerkrachten, leerlingen, directies, schoolbestuur, ouders en lokale gemeenschap voeren **samen** een **zoektocht naar 'zo goed mogelijk' basisonderwijs: 'kraalonderwijs'**. We gaan daarbij uit van een aantal gegevens. De Kraal fungeert bijv. onder de katholieke koepel. De Kraal heeft een schooleigen opvoedingsproject en een opdrachtverklaring. De 'Kralen van De Kraal' verwoorden onze missie in wegwijzers die duidelijk aangeven waar de weg naar goed onderwijs loopt. Al deze elementen vormen echter slechts een **vertrekpunt**. Het is nodig dat er in elke school een **pedagogisch proces** wordt gevoerd, waarbij we de tijd nemen om uit te zoeken wat 'goed kraalonderwijs' voor ons betekent en hoe 'nog beter kraalonderwijs' gerealiseerd kan worden in de schooleigen cultuur van elke vestigingsplaats. Het leerkrachtenteam en zijn cocreatieve directeur spelen in deze zoektocht een hoofdrol, maar alle schoolbetrokken partijen moeten dit proces mee tot ontwikkeling brengen en ondersteunen.

Met deze zoektocht zijn alle scholen van De Kraal volop bezig. Het is een **innovatief proces** dat in de leerkrachtenteams op gang kwam op basis van bijv. pedagogische studiedagen, intervisie (tussen leerkrachten, directies, andere schoolbetrokken partners of collega-scholen), interne en externe coaching (CEGO-Leuven), een nieuw leerplanconcept ('ZILL: zin in leren, zin in leven'), ... Elke leerkracht of directeur heeft een **inspanningsverplichting** om zich voor dat proces in te zetten. Hier en der wordt, soms op uiteenlopende wijzen, gewerkt met onderwijsmethoden en onderwijsorganisatievormen die nog beter kraalonderwijs mogelijk moeten maken. Het is nuttig om de richting die deze processen uitgaan af en toe om te zetten in **krachtlijnen en een referentiekader** die duidelijk maken wat de richting is waar we met De Kraal naar toe willen. '**Kraal 2020**' wil dit referentiekader zijn in een driejarig perspectief. Het is een **plan** met (1) intenties, (2) standpunten, (3) werkwijzen, (4) afspraken en (5) maatregelen die duidelijk maken hoe we 'nog beter basisonderwijs' willen realiseren dat duidelijk aansluit bij de **visie** die verwoord wordt in de 'Kralen van De Kraal', bij het nieuwe **leerplanconcept** van het katholiek basisonderwijs, bij recente **onderwijskundige inzichten** en studies en bij de pedagogische processen die zich momenteel afspelen in de leerkrachtenteams.

1. De 'Kralen van De Kraal' wijzen de weg

De Kraal is een school waar men doorheen de jaren bijzonder goed heeft nagedacht over goed onderwijs. Dat denken is **dynamisch**. In 2013 ging het bestuur met leerkrachten en ouders op zoek naar het verwoorden van de pijlers van een kraalvisie op goed onderwijs. We noemden het 'De Kralen van De Kraal'. Deze kleurrijke visie- en missietekst geeft voor De Kraal zeer goed de richting aan waarin gezocht moet worden om goed basisonderwijs te realiseren:

	<p>Welkom, Jij bent uniek en staat bij ons in de kijker!</p>	<p>Deze pijler heeft het over de verschillen tussen de leerlingen. Verschillen in persoonlijkheid, talenten, achtergrond, zorgvragen, tempo, interesse, ... De Kraal zoekt actief naar onderwijsmethoden die zo maximaal mogelijk rekening houden met deze verschillen. We willen dat onderwijs zoveel mogelijk wordt aangeboden op maat van elk kind.</p>
	<p>Leren met hoofd, hart en handen!</p>	<p>Goed basisonderwijs houdt voor De Kraal ook in dat we trachten voldoende aandacht te besteden aan persoonsontwikkeling, bijv. op eigen benen leren staan, wetenschappelijk leren denken, zelfvertrouwen winnen, creatief problemen leren oplossen, graag willen bewegen, graag leren, mediawijs worden, engagement opnemen, kunnen communiceren, duurzaam leven of respectvol omgaan met elkaar. De Kraal wil dus een brede basis-ontwikkeling nastreven: zowel persoonsontwikkeling als culturele ontwikkeling (kennis/leerstof). Voor leerlingen én leerkrachten betekent dit dat we vanuit talenten onderwijs willen aanbieden.</p>
	<p>Bij ons zit je goed en plezierig in je vel!</p>	<p>De Kraal wil zijn onderwijs zo inrichten dat kinderen graag naar school komen. We willen ze een positief gevoel meegeven over zichzelf, over de anderen en over de wereld rondom zich. We streven welbevinden na.</p>
	<p>Er klopt een hart in onze school!</p>	<p>De Kraal wil dat zijn onderwijs hartelijk is. We willen een positieve, inspirerende en gezellige school zijn met een hoog gehalte aan verbondenheid.</p>
	<p>Beleef het hier!</p>	<p>Wij kunnen pas tevreden zijn als elk kind, als elk talent zich aangesproken voelt en actief en betrokken meedoet. In zijn aanbod wil De Kraal een evenwicht realiseren tussen sturend leren, zelfstandig leren, belevend leren en ontmoetend leren.</p>
	<p>Meer dan een school: één goed verhaal!</p>	<p>De Kraal wil zijn onderwijs organiseren in nauwe verbondenheid met de lokale gemeenschap: de andere scholen van De Kraal, de parochies, de verenigingen, ...</p>

	<p>Wij zijn geïnspireerd!</p>	<p>Het leven van Jezus is voor ons een onuitputtelijke inspiratiebron. De Kraal wil een katholieke dialogeschool zijn: eigentijds en tegendraads, net als Jezus.</p>
---	--------------------------------------	---

De laatste jaren werd in De Kraal met de leerkrachten per vestigingsplaats verder nagedacht over hoe we ons onderwijs het best kunnen organiseren in de richting die 'De kralen van De Kraal' aangeven. In elke vestigingsplaats werd een denkproces opgestart. In dat proces kwamen vooral de volgende vragen aan bod:

1. Hoe kunnen we het onderwijs in onze school zo organiseren dat een **brede basisontwikkeling** wordt ondersteund?
2. Hoe kunnen we in ons onderwijs (onze klassen, activiteiten, lessen, onze zorg, ...) zo goed mogelijk rekening houden met de (soms grote) **verschillen tussen de leerlingen**, verschillen in leeftijd, tempo, interesse, talent, gedrevenheid voor een bepaald leergebied, ...
3. Hoe kunnen we in onze school de nadruk leggen op **actief en betrokken leren** en een **evenwicht** zoeken tussen instructie, zelfstandig werken en onderzoeken, oefenmomenten en ontmoetingsmomenten?
4. Hoe kunnen we de antwoorden die we op de 3 bovenstaande vragen vinden, verzoenen met onze **praktische werking**: onze klasindeling, ons lessenrooster, de organisatie van onze zorg, onze projectweken, ...

In elke school van De Kraal wordt naar aanleiding van deze vragen gewerkt rond 'binnenklasdifferentiatie', 'werken in groepen en hoeken', 'leeftijdoverschrijdend werken' en 'co-teaching'. Dat heeft er toe geleid dat er in onze scholen geëxperimenteerd werd met alternatieve werkwijzen.

2. Een nieuw leerplanconcept: 'Zin in leren, zin in leven'

Katholiek Onderwijs Vlaanderen stelde in 2015 een **nieuw leerplankader** in het vooruitzicht. Dit nieuw leerplankader, met de toepasselijke naam '**Zin in Leren, Zin in Leven**' (ZILL), sluit perfect aan bij de denkprocessen die zich de laatste jaren in onze scholen afspelen. Er wordt met een nieuwe blik naar basisonderwijs gekeken.

In ZILL vinden we krachtlijnen terug die zeer nauw aansluiten bij de 'Kralen van De Kraal' en bij de zoektocht die de verschillende leerkrachtenteams voeren naar nog beter kraalonderwijs:

	ZILL	<i>De kralen van De Kraal/ teamprocessen</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Ontwikkelingsplan (OWP) • Leerplan wiskunde • Leerplan Nederlands • Leerplan wereldoriëntatie • Leerplan bewegingsopvoeding • Leerplan Frans • Leer/werkplan godsdienst • Leerplan muzische opvoeding • Leerplan mediaopvoeding • Concept relationele vorming • Concept leren leren <div style="text-align: right; margin-top: 10px;"> <p>Leerplanconcept</p> </div>	<ul style="list-style-type: none"> - De doelen van de kleuterschool en de lagere school worden gebundeld in één doorlopend geheel. - Eén leerplan voor de volledige basisschool: komt gelijkgerichtheid en doorlopende leerlijn ten goede, zorgt voor een verbindend referentiekader voor het gehele team dat daardoor ook dezelfde taal zal hanteren. 	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Er klopt een hart in onze school.</i> - <i>Bij ons zit je goed en plezierig in je vel!</i> - <i>Beleef het hier!</i> - Integratie van leerkrachten kleuterschool en lagere school in 1 team, met 1 taal. - Leefijdoverschrijdend werken. - Brede basisontwikkeling.
	<ul style="list-style-type: none"> - De brede, totale ontwikkeling komt aan bod. - De leerplandoelen worden opgedeeld volgens 6 cultuurgerichte ontwikkelvelden (buitenste cirkel) en 4 even belangrijke persoonsgerichte ontwikkelvelden. - De doelen worden niet aan 1 leeftijd gebonden, wel aan erg wisselende categorieën (bijv. 4-7j, 2.5-12j) 	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Leren met hoofd, hart en handen.</i> - <i>Welkom, Jij bent uniek en staat bij ons in de kijker!</i> - Organisatievormen die moeten leiden tot meer en beter differentiëren, bijv. leeftijdoverschrijdend werken, combinatiegroepen, schakelklassen, ...
<p>De harmonische ontwikkeling van elk kind</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around; margin-top: 5px;"> PERSOON CULTUUR </div>	<ul style="list-style-type: none"> - Het kind (persoon) vormt de kern van het concept. - Twee kinderen: samen leren is belangrijk. - Belang van de interactie tussen 	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Leren met hoofd, hart en handen.</i> - <i>Welkom, Jij bent uniek en staat bij ons in de kijker!</i> - Leefijdoverschrijdend werken.

	kinderen en de coaching daarvan.	
<p>Het werkveld van onderwijs</p> 	<ul style="list-style-type: none"> - Durf te focussen op het individueel leerproces van elk kind. - Wat heeft dit kind nodig? 	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Welkom, Jij bent uniek en staat bij ons in de kijker!</i> - Nadruk op differentiatie. - Actief en betrokken leren.
<p>Kijken door de Zill- </p> <div style="background-color: #808000; color: white; padding: 10px; border-radius: 10px;"> <p style="text-align: center; font-size: 1.2em;">Eigenaarschap</p> <ul style="list-style-type: none"> • visie • leerplanconcept </div>	<ul style="list-style-type: none"> - ZILL is ook een referentiekader: een bril om door te kijken naar de verschillende facetten van de onderwijspraktijk en de beleidsvoering. - We moeten met ons team eigenaar worden van ons onderwijs. 	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Er klopt een hart in onze school.</i> - <i>Meer dan een school: één goed verhaal.</i> - Zoektocht naar nog beter kraalonderwijs: een teamproces! - Leerkrachtencoaching door het Centrum voor ervaringsgericht onderwijs (CEGO), elk in zijn/haar klas, wij samen in onze school. -

Elke school moet zich in het leerkrachtenteam bezinnen over de wijze waarop het **team** in zijn school het onderwijs in de richting van dit nieuwe leerplanconcept zal organiseren. Omdat scholen vanaf 1 september 2017 worden uitgenodigd en vanaf 2019 worden verplicht om met dit nieuwe kader te werken, is dit nieuw leerplankader een hefboom die het denken van onze leerkrachtenteams over goed onderwijs versnelt en in een tijdsperspectief van 2020 plaatst.

Op de pedagogische studiedag van 14 en 15 maart 2017 werd ZILL voorgesteld aan de leerkrachten van De Kraal. We zochten samen naar de mogelijke consequenties van ZILL voor onze onderwijspraktijk en voor onze zoektocht naar nog beter kraalonderwijs.

Dit zijn de 4 belangrijkste consequenties die zich voor kleuterschool én lagere school opdringen:

Meer activiteiten organiseren die specifiek persoonsgerichte doelen beogen. Tijd maken voor persoonsgerichte competenties.

Bijvoorbeeld een dagelijks onthaalgesprek, een onthaalgesprek na het weekend, toonmomenten, vertelmomenten, werken rond (prenten)boeken, activiteiten gericht op sociale vaardigheden, kringgesprekken, klasgesprekken, filosoferen, vieringen, werken rond verschillende culturen, werkvormen waarbij leerlingen samenwerken, activiteiten waarbij leerlingen (zichzelf) presenteren, activiteiten rond gevoelens, samenwerkingsspelen, kinderen keuzes laten maken, zelfredzaamheidsactiviteiten, activiteiten waarbij kinderen zelf plannen of strategieën opzetten, belevings- of exploratie-activiteiten, bewegingsactiviteiten, onderzoeksvragen formuleren en uitwerken, leerlingenraden, activiteiten rond zorgzaamheid, milieubewustzijn, verwondering, ..., voldoende ontmoetingsmomenten voorzien, werken vanuit de interesse van kinderen, samenwerkingsverbanden tussen klassen (bijv. tutorlezen)...

Projecten organiseren waarin persoonsgerichte én cultuurgerichte doelen worden nagestreefd en verbindingen worden gelegd.

Bijvoorbeeld een projectweek, themanamiddag, talentenamiddagen, halve dagen wereldoriëntatie, muzische dagdelen, onderzoekgericht groepswork, excursies, sportactiviteiten, mijllopen, ...

Onze leeractiviteiten (projecten, lessen, activiteiten, ...) zo uitwerken dat onderzoekgericht actief zelfstandig energie-leren wordt bevorderd.

Bijvoorbeeld werken met projecten, belangstellingscentra, kinderen stimuleren zaken van thuis mee te brengen, kinderen observeren, meespelen, werken rond talenten, werkvormen waarbij kinderen kiezen, werken in groepen, werken in hoeken, welke mijlpalen zijn er in een leergebied, ...

Werkvormen met nadruk op analyseren, evalueren en creëren/ uitdagen, uitnodigen, verklaren, verbinden, ... keuzemomenten inschakelen, werken in groepen, werken in hoeken, spelvormen, actief leren, werken met korte instructies, sporenbeleid, miniklasjes, contractwerk, actieve oefeningen, werken met zelfcorrigerende sleutels, voldoende activiteiten voorzien waar iets te beleven valt (experimenteren, exploreren, ...), zelfstandig spel voorzien,.....

Een structuurschema/ structuurplan (vroeger uurrooster) uitwerken, waarin persoonsgericht én cultuurgericht werken tegelijk en waardig aan bod kan komen.

Bijvoorbeeld nadenken over indeling in klassen/leeftijden/vormen van klasdoorbrekend werken (structureel of 'toevallig'), leefgroepen, combinatiegroepen, werken met vakankers/focusleerkrachten, 'open-deurnamiddagen', aandeel van klassikale momenten (waarde van de klasgroep), werken in groepen, werken in hoeken, meer individueel werken (bijv. contractwerk); indelen van de groepen (heterogeen, homogeen, keuze door de leerlingen of niet, een evenwicht zoeken tussen ontmoeten, beleven, leren en zelfstandig spelen, wat met 'werktijd' in de kleuterschool, ...? Gaan we bij het opstellen van een structuurplan anders om met voormiddagen en namiddagen, met meer lineaire leergebieden (bijvoorbeeld wiskunde) en minder lineaire leergebieden (bijvoorbeeld wereldoriëntatie)?

Andere consequenties die werden aangehaald:

Welk soort agenda/overleg past hierbij? Welk soort zorg past hierbij? Welk soort (breedbeeld) evaluatiesysteem/leerlingvolgdossier/ zorgdossier/rapport/feedback past hierbij? Welk soort oudercontact en ouderbetrokkenheid past hierbij? Welke (soort) methodes/handboeken/werkboeken passen hierbij?
Concrete issues: huiswerk/ zittenblijven/ talenbeleid/leefregels/ bewegingscultuur/ pesten en sociale vaardigheden/nascholingsbeleid/brede school in gemeenschap/ drempels (met kleuteronderwijs/secundair onderwijs).

De Kraal opteert ervoor om de nodige tijd uit te trekken om de visie op goed onderwijs aan te scherpen alvorens op **1 september 2020** technisch van start te gaan met het nieuwe leerplanconcept. In de aanloop naar dit concept is het immers noodzakelijk de achterliggende visie te doorgronden om uiteindelijk het leerplan te kunnen plaatsen zoals het is bedoeld.

3. Een zoektocht naar nog beter kraalonderwijs is noodzakelijk

3.1 Onderwijs volgt een samenleving in evolutie

Onderwijs ent zich op de samenleving en die is voortdurend in beweging. Het onderwijs van vandaag zal dan ook **anders** zijn dan dat van gisteren of dat van morgen. We moeten ons voortdurend de vraag stellen of ons onderwijs nog voldoende **futureproof** is. De samenleving van nu is heel anders dan die van enkele decennia geleden. Die van de toekomst zal nog totaal anders zijn. Enkele

- De samenleving is erg **dynamisch** geworden. Men kan niet ontkennen dat alles veel sneller gaat dan vroeger. Vergelijk hiervoor bijv. de huidige jeugdfeuilletons met die van 40 jaar geleden.
- De **sociale omgeving** waarin kinderen opgroeien is complexer geworden. Veel zekerheden van vroeger zijn afgezwakt: het gezin, de kerk, de expertise van wie onderwijst. Kinderen, leerkrachten én ouders zijn mondiger dan vroeger en willen ook mee denken. De sociale media beïnvloeden mee het leven en leren op school.
- De maatschappij **individualiseert** meer en meer. Mensen worden meer als individuen benaderd en minder als groep of als lid van een groep. Kijk maar naar de flexibilisering van studieprogramma's in het hoger onderwijs. In het basisonderwijs uit deze individualisering zich eveneens. Er is een tendens om de vooruitgang van een individueel kind af te meten ten opzichte van zijn vroegere prestaties en minder ten opzichte van de norm in de groep.
- Het aantal **zorgvragen** van kinderen neemt toe. In het eerste jaar secundair onderwijs heeft 15% van de kinderen een diagnose. Hierbij werden het vaakst vastgesteld: dyslexie, dyscalculie, ASS en ADHD. Ook in De Kraal stellen we vast dat de laatste jaren het aantal SES-kinderen en kinderen met een extra zorgvraag in een aantal van onze scholen toeneemt. Door het M-decreet (recht op inclusief onderwijs) werden de verschillen tussen de leerlingen nog groter. Er zitten ook meer 1ste, 2de, 3de generatiekinderen in onze klassen dan vroeger. We moeten er blijven voor **zorgen** dat onderwijs blijft werken voor **alle** kinderen.

De wereld verandert drastisch. Het onderwijs moet zich daar voortdurend aan aanpassen om futureproof te blijven. Innoveren behoort daarom tot de corebusiness van onderwijs. Innoveren maakt het onderwijs **boeiend**.

Dat de wereld drastisch verandert, kwam ook ter sprake op de pedagogische studiedag van maart 2017:

Een wereld in verandering sinds mijn aanstelling in De Kraal Mentimeter

Verschillen tussen kinderen	Directie, manier van werken binnen de klas, handleidingen	Weinig inspraak door kinderen Ouders zijn veeleisender en mondiger geworden
Nieuwe technologieën	Computers digibord mentaliteit kinderen manier van evalueren differentiatie geen zelfdrank handleidingen	Planning
Eerst gericht op de gemiddelde leerling, nu naar individuen	Geen drankjes meer, enkel drinkbussen. Vestigingsdirecteurs.	Kinderen op eerste plaats Zelfstandig werk Computers Digiborden
Manier van werken binnen de klas.		

^ Show image 67

3.2 Wetenschappelijke inzichten in het leerproces

Ook het wetenschappelijk onderzoek over leerprocessen verplicht ons om na te denken over ons onderwijs. De laatste 25 jaar is er enorm veel meta-onderzoek verricht over wat werkt en niet werkt i.v.m. leerprocessen en onderwijs.

Enkele voorbeelden:

- **Zittenblijven** is voor de meeste kinderen geen effectieve maatregel. Vlaanderen heeft nog een relatief groot percentage zittenblijvers, een uitloper van het jaarklassensysteem.
- **Kleinere klassen** en het invoeren van **computers** leiden niet automatisch tot betere leerprestaties.
- De kwaliteit van een school stijgt niet als de leerkrachten meer **huiswerk** geven.
- Punten op een **rapport** zeggen *iets* maar dragen weinig rechtstreeks bij tot leervorderingen omdat 'leerbaarheid' heel moeilijk te testen is.
- De voornaamste factor die voor leerwinst kan zorgen is de **leerkracht zelf** en hoe die zijn onderwijs inricht. Een kind zonder onderwijs maakt een jaarleerwinst van 6%. Bij de minst effectieve leerkracht is dat 14%, bij de gemiddelde leerkracht is dat 34% en bij 'expert-leerkrachten' is dit 53% (Hattie). Wanneer ben je een expert-leerkracht? Ervaring is minder belangrijk. Je moet kunnen veranderen, combineren, weglaten volgens de noden van de kinderen. **Differentiëren** dus. Dat is geen techniek. Het is *een bepaalde manier van kijken naar kinderen en inspelen op kinderen* om iedereen tot zijn recht te laten komen.
- Het stellen van **leerdoelen voor de hele school** heeft een krachtig **samenwerking verhogend** effect op leraren, bestuurders en schoolleiders. Dit '**eigenaarschap**' blijkt erg belangrijk.
- Het is belangrijk **om te bepalen welke leerstof als zeer belangrijk** wordt gezien **voor alle leerlingen** en ervoor te zorgen dat de zeer belangrijke leerstof door de leerkrachten wordt behandeld en dat er daarvoor **voldoende tijd** beschikbaar is.
- Eén van de bepalende kenmerken van effectieve betrokkenheid van ouders en samenleving blijkt een **goede communicatie te zijn van scholen naar ouders en samenleving en omgekeerd**.
- **Collegialiteit** is erg belangrijk: openlijk met elkaar delen van mislukkingen en fouten, respect tonen voor elkaar, constructief analyseren en bekritisieren van praktijken en procedures.
- Het is belangrijk bestuurdersstructuren te creëren waarmee het mogelijk wordt dat **leraren betrokken worden in besluitvorming** en beleidsbepaling door de school.
- Het effect van beslissingen die worden genomen door **individuele leerkrachten** (in de klas) is veel groter dan het effect van beslissingen die op schoolniveau worden genomen. Vakmanschap van de leerkracht bepaalt 67% van het effect op de leerlingen. Belangrijke factoren zijn daarbij: didactische aanpak, pedagogisch handelen, klasmanagement, sturing en het herontwerpen van het programma.

Leereffect van school en leraar

bij modale leerling (percentielscore 50)

School & leraar	Percentielscore na twee jaar
Gemiddelde school & gemiddelde leraar	50
Zwakke school & zwakke leraar	3
Sterke school & zwakke leraar	37
Zwakke school & sterke leraar	63
Sterke school en sterke leraar	96
Sterke school & gemiddelde leraar	78

Conclusie:

- Het maakt wat uit op welke school je zit
- Het maakt wat uit bij welke leraar je zit
- Scholen doen ertoe/leraren doen ertoe
- Goed vakmanschap van leerkrachten leidt tot beter leren

- **Onderwijs met actieve uitbeelding** levert sterkere resultaten op (1.12) dan visueel onderwijs (0.9) en verbaal onderwijs (0.74).
- Het activeren van voorkennis van leerlingen is veel minder effectief (0.08) dan de **leerlingen actief** te laten argumenteren (0.8).
- In **homogene groepen** maken de sterkste leerlingen vooruitgang. De zwakkere leerlingen minder.

3.3. Noodzaak tot concretiseren van 'De kralen van De Kraal'

De 'Kralen van De Kraal' zijn een mooi uitgangspunt. Ze vragen echter om concretisering in een meer concreter plan van aanpak. Dat verplicht ons om na te denken over de wijze waarop we de kralen daadwerkelijk zichtbaar gaan maken in ons onderwijs. Elk jaar, in de periode van het construeren van het lestijdenpakket, worden we geconfronteerd met de vraag: 'Hoe kunnen we met de middelen waarover we beschikken (lestijden) het onderwijs zodanig organiseren dat 'zo goed mogelijk kraalonderwijs' wordt aangeboden? Ook dat is nadenken over innovatie. In dat innovatieproces worden alle elementen meegenomen: de mogelijkheden van de school, het vooropgestelde schooleigen opvoedingsconcept, het nieuwe leerplanconcept, de Cego-coaching, het welbevinden van leerlingen en leerkrachten, wetenschappelijke inzichten, persoonlijke talenten van leerkrachten, de verwachtingen van ouders, ...

4. Voorwaarden voor een succesvolle zoektocht naar nog beter kraalonderwijs

Een zoektocht naar nog beter kraalonderwijs kan maar plaats vinden als tegelijk wordt gewerkt aan een aantal voorwaarden:

4.1 Een positieve focus: positie F

Om vlot te kunnen surfen op de golven van vernieuwing, is het nodig een positieve focus te houden. In De Kraal noemen we dat sinds enkele jaren: 'positie F innemen'.

We moeten een halfvol glas niet zien als halfleeg, eerder als helemaal vol nl. voor de helft gevuld met water en voor de helft gevuld met lucht. We moeten blijven proberen niet de nadruk te leggen op wat nog allemaal niet werd gerealiseerd, wel proberen dankbaar te zijn voor wat reeds werd gerealiseerd. We moeten blijven proberen een onderscheid te maken tussen wat echt nodig is en wat we graag zouden willen en graag wensen en verwachten.

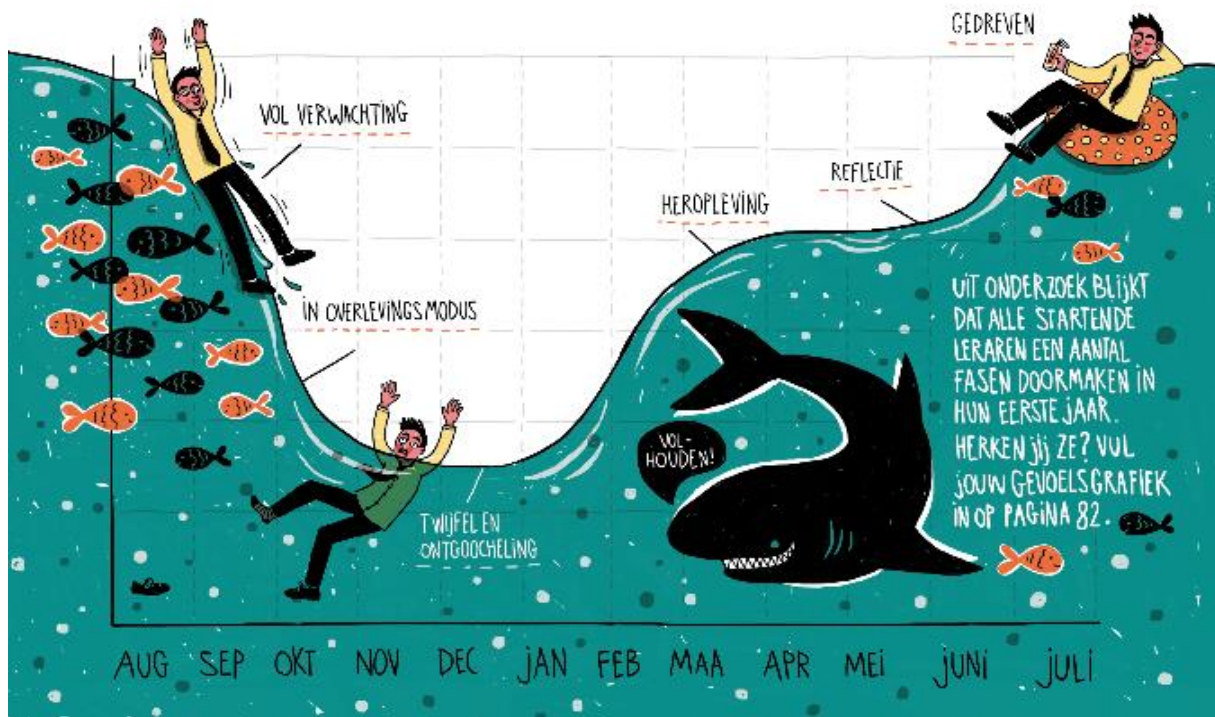
Het instellen van een positieve focus geldt voor iedereen die meewerkt in De Kraal. We moeten het actief op de voorgrond durven stellen in de dagelijkse omgang én in formele vergaderingen, in het begin van het schooljaar en op het einde, bij elk idee, bij elke vernieuwing, in goed en kwade dagen en op elk niveau.

Een positieve focus is optimisme, humor, relativeren, veerkracht, enthousiasme, ...

Om een zoektocht te voeren naar nog beter kraalonderwijs is deze positieve focus een must. Leerkrachten zullen andere en nieuwe werkvoren en organisatievormen uitproberen. Dan worden ze geconfronteerd met de **leerkuil**.

© Laura Janssens

Op de pedagogische studiedag in maart 2017 kregen de leerkrachten tijdens een online-bevraging de kans aan te geven hoe het zit met het plezier in hun job in De Kraal. Het resultaat hieronder toont aan dat bij het overgrote deel van onze leerkrachten de positieve focus aanwezig is:

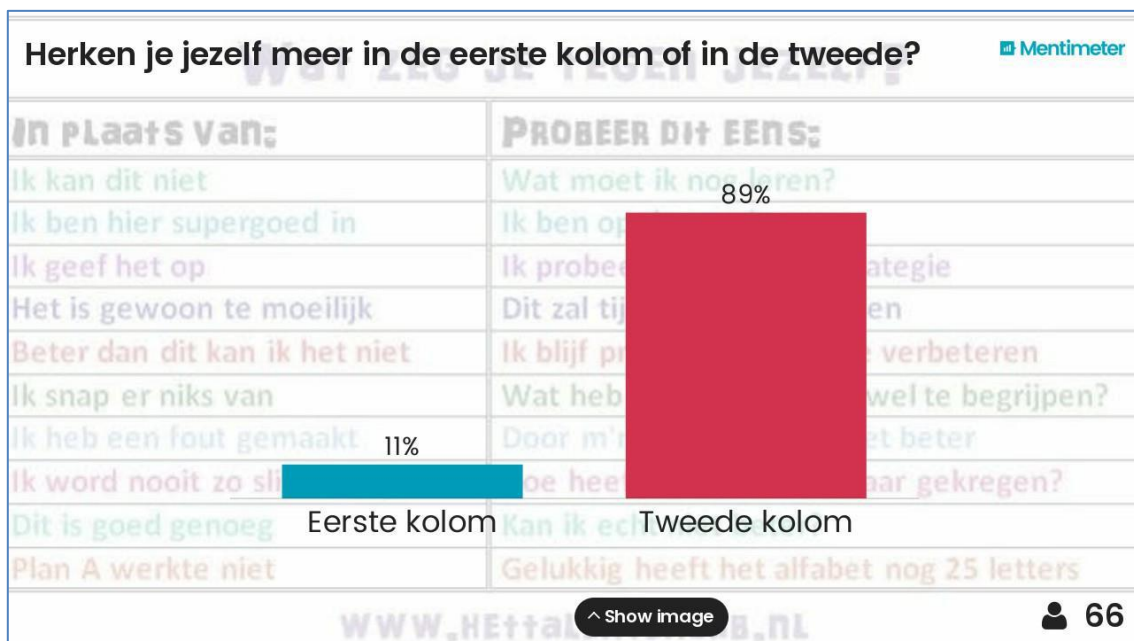
4.2 Een growth mindset

De Amerikaanse psychologe Carol Dweck deed veel onderzoek over de relatie tussen motivatie en prestatie. Uit het onderzoek van Dweck blijkt dat er twee totaal verschillende vormen van zelfbeeld bij mensen bestaan: een **growth mindset** (niet vaststaand en ontwikkelbaar zelfbeeld) en een **fixed mindset** (vast onveranderlijk zelfbeeld). Een 'growth mindset' is noodzakelijk voor een leerrijke zoektocht naar nog beter kraalonderwijs én voor het geloof in de roeikracht van onze leerlingen:

Wat ZEG JE TEGEN JEZELF?	
In plaats van:	PROBEER DIT EENS:
Ik kan dit niet	Wat moet ik nog leren?
Ik ben hier supergoed in	Ik ben op de goede weg
Ik geef het op	Ik probeer een andere strategie
Het is gewoon te moeilijk	Dit zal tijd en moeite kosten
Beter dan dit kan ik het niet	Ik blijf proberen mezelf te verbeteren
Ik snap er niks van	Wat heb ik nodig om het wel te begrijpen?
Ik heb een fout gemaakt	Door m'n fouten leer ik het beter
Ik word nooit zo slim als zij	Hoe heeft ze dat voor elkaar gekregen?
Dit is goed genoeg	Kan ik echt niet beter?
Plan A werkte niet	Gelukkig heeft het alfabet nog 25 letters

WWW.HE+TALEN+ENLAB.NL

Tijdens de online-bevraging op de pedagogische studiedag in maart 2017 schatten de leerkrachten van De Kraal zich als volgt in. Het toont aan dat het overgrote deel van onze leerkrachten van mening zijn dat ze de wereld bekijken met een 'growth mindset':

4.3 Welbevinden van leerkrachten

We mogen dan al een positieve focus en een growth mindset van de leerkrachten verwachten, directie en schoolbestuur hebben de opdracht te blijven werken aan de **organisatorische voorwaarden om een zo hoog mogelijk welbevinden van leerkrachten mogelijk te maken**. Spijtig genoeg kunnen we weinig veranderen aan de beperkingen die het wettelijk kader aan De Kraal biedt, bijvoorbeeld. het aantal lestijden, de verlofregelingen, de verloning, de verplichtingen in het aankoopbeleid, ... Toch is het mogelijk om via allerlei organisatorische maatregelen het welbevinden van leerkrachten te bevorderen. Enkele voorbeelden.

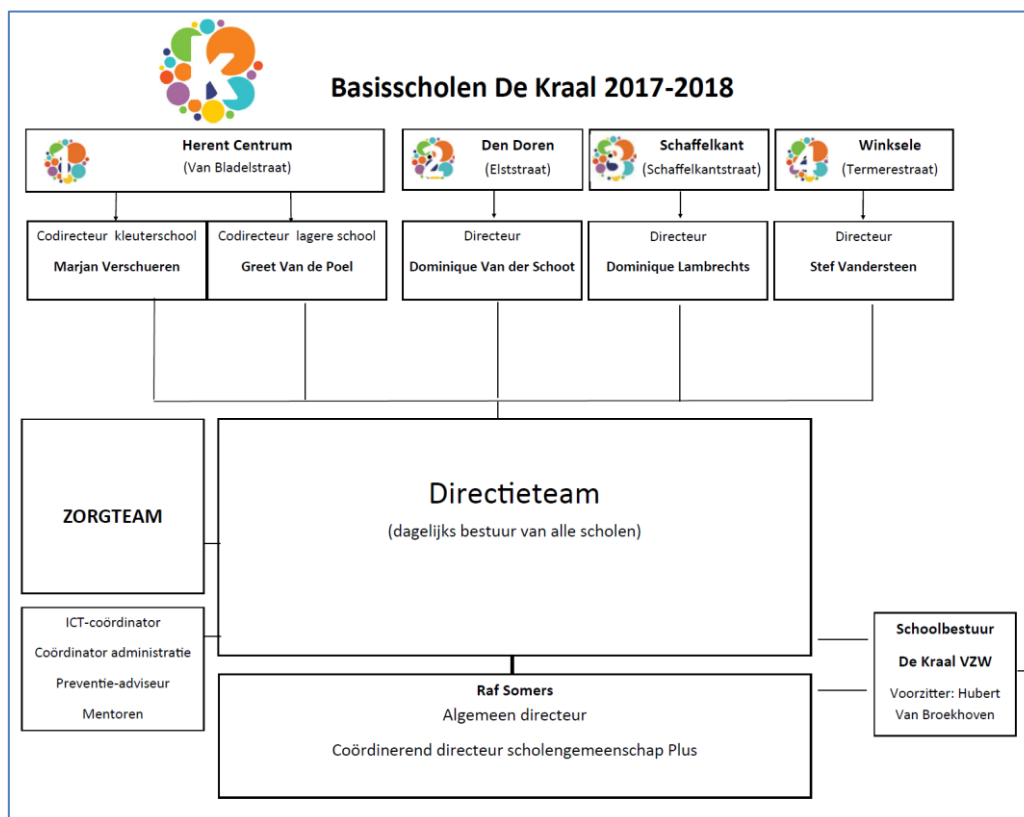
- 'Stressgesprekken' organiseren om de knelpunten te ontdekken. Dat deden we in 2015.
- Een meer vestigingsgerichte werking met een directeur per vestigingsplaats.
- Taakvrije teammiddagen per maand.
- Een extra budget voor teamwerking.
- Aanpassing van de postbedeling van halen naar brengen.
- 2 klusjesmannen met een werkschema.
- Afschaffing van de drankenverkoop en de drankenregistratie.
- Aanstellen van een preventie-adviseur, vertrouwenspersoon, mentoren.
- Inspraak van de leerkrachten in de verdeling van het lestijdenpakket.
- Vernieuwing in de opvatting over en de verdeling van de zorguren.
- Vernieuwing van het draadloos internet, digiborden en computers in alle klassen.
- Financiële steun voor wie wil instappen in vernieuwingsprojecten.
- Succes vieren, klein en groot.
- Herziening van de werking met mandaatgroepen.
- Afbouw van de te overvloedige mailcommunicatie.
- Nieuwe, meer en betere fotokopiemachines.
- Verbetering van de infrastructuur.

Het is een voortdurende opdracht voor directie en schoolbestuur om hieraan blijvende aandacht te besteden. Daarbij moeten maatregelen om het welbevinden van leerkrachten te verbeteren hand in hand gaan met een positieve focus en een growth mindset bij leerkrachten. Hierin spelen volgende begrippen mee een hoofdrol: vertrouwen, respect, gezond verstand, betrokkenheid, (co-)creatief denken en professionaliteit.

4.4 Cocreatieve samenwerking met directies en leerkrachten

Directies werken samen in een directieteam.

In het directieteam komen 5 vestigingsdirecteuren onder leiding van de algemeen directeur wekelijks samen om een **gelijkgericht dagelijks bestuur** van de scholen van De Kraal mogelijk te maken. De directeuren werken daarbij zo nauw mogelijk samen. Zo worden in intervisie de pedagogische en organisatorische lijnen besproken en de krachtlijnen voor de werking vastgelegd. Dat gebeurt in nauwe samenwerking met het **schoolbestuur**, dat ondersteunt en bekrachtigt.

Directies van De Kraal staan er niet alleen voor. Ze vormen een **directieteam**. Dit team komt regelmatig samen en bespreekt een aantal bestuurlijke of praktische zaken en vooral ook de **pedagogische werking** in De Kraal. In het team heeft **iedereen een gelijke inbreng**. Er wordt gezocht naar de **krachtlijnen** van wat 'goed onderwijs' kan zijn in De Kraal, voor nu en de toekomst. We trachten dat te doen rekening houdend met de draagkracht en het welbevinden van de **leerkrachten**, het welbevinden en de ontwikkeling van onze **leerlingen**, de **wettelijke bepalingen** (bijvoorbeeld de eindtermen en de decreten), de verwachtingen van onze **koepel** (bijv. het ZILL) én het eigen **opvoedingsproject** van de school.

Het directieteam is gevarieerd samengesteld. Ieders **talenten** worden in de intervisie benut. Zo hebben we initiatiefnemers voor zorg, gym, berekening uren, ICT, ... en specialisten in talen, visie, leerproblemen, netwerken, financiën, leervooruitgang, leerplanontwikkeling, kleuteronderwijs, coaching, geschiedenis van De Kraal, ... Op de studiemomenten van dit directieteam vindt dan ook meestal een geanimeerde discussie plaats. In deze discussie groeit een visie en '**bevruchten**'

directeurs mekaar zowel omtrent visie, omtrent de concrete organisatie van een school als omtrent de wijze waarop je met deze elementen aan de slag kan gaan in de eigen school van de directeurs.

Deze rijke samenwerking wensen wij in een schaalvergroting te kunnen verder zetten. Het zijn boeiende intervisiemomenten waarbij je voorbeelden hoort van hoe iets groeit in een school en raad krijgt om dit in je eigen school haalbaar aan te pakken. In de meeste andere scholen, ook in grotere gehelen van scholen, staan directeurs er relatief **alleen** voor en hunkeren ze naar netwerkmomenten. In De Kraal krijgen onze directeurs die momenten wekelijks cadeau. In de schaalvergroting ziet het er inmiddels naar uit dat er zich onder dat grote schoolbestuur **clusters** gaan vormen. Voor het basisonderwijs gaat het over een drietal clusters van een 15-tal scholen. Wij ijveren er voor dat dit **geen 'verzameling'** wordt van individuele directeurs maar dat dit, naar het model van De Kraal, **directieteams** worden.

De directeur maakt het cocreatief waar met zijn team

Het voorgaande zou verkeerd geïnterpreteerd kunnen worden alsof het directieteam in De Kraal een top-down-beleid zou voeren in De Kraal. Daarbij 'beslist' het directieteam dan wat er moet gebeuren en de directeur laat die beslissingen dan uitvoeren door zijn team. Dat is **niet** het beleid van De Kraal. In het model van De Kraal worden lijnen afgesproken, getoetst met het schoolbestuur. De opdracht die de vestigingsdirecteur (via het samenwerkingsakkoord tussen directies) krijgt is om die **lijnen op te nemen in zijn vestigingsplaats** door:

- de nodige (pedagogische) **processen** op te starten en te voeren in zijn vestigingsplaats ,
- van **onderuit**, dus vanuit de leerkrachten,
- rekening houdend met de mogelijkheden, de talenten, het welbevinden van zijn **leerkrachten**,
- rekening houdend met de **eigen cultuur** van de vestigingsplaats en de **lokale gemeenschap**,
- en steeds in de richting van de **afgesproken** lijnen.

Je kan dit vergelijken met de **inspanningsverplichting** die we leerkrachten oplegden om te werken in de richting van differentiatie. Differentiatie is een afgesproken lijn, die overeenkomt met wat 'goed onderwijs' verondersteld wordt te zijn én past bij het opvoedingsproject van De Kraal. Ook de directeur heeft de verplichting om een inspanning te doen om pedagogische processen op te starten en te voeren in de richting van differentiatie. Maar hoe daar rond gewerkt wordt, **hangt af van de concrete leerkrachten, de concrete cultuur in die vestigingsplaats, de concrete omstandigheden**. De directeur speelt dus een erg belangrijke rol maar dient die te spelen op een cocreatieve en collegiale wijze.

Ook dit willen we in de schaalvergroting behouden zien. De directeur is **geen schipper naast God** in zijn school, niet de 'baas', wel diegene die **cocreatief met zijn leerkrachten processen op gang brengt** en de vaardigheid heeft tegelijk **richting te geven** én **coachend luisterend** te werken, **in de richting van het algemeen belang**.

Directeurs vrij maken van secundaire processen maar ze er tegelijk mee verbinden

Het primair proces is het pedagogische: je leerlingen leren kennen en voor hun ontwikkeling 'zorgen' en een pedagogisch-didactisch proces opzetten. De secundaire processen zijn bijvoorbeeld financies, administratie, personeelsbeleid, preventie, herstellingen, infrastructuur, ... In de schaalvergroting wil men de secundaire processen bovenaan situeren zodat de **directeur zijn handen vrij heeft voor de pedagogische processen**. Dat is een goede zaak. Het hoort ook tot het model van De Kraal om directeurs zoveel mogelijk vrij te maken van deze secundaire processen. Daarom is er ook een **eengemaakt secretariaat** en een algemeen directeur. Dit willen we in de schaalvergroting behouden.

In het proces van de schaalvergroting willen we echter tegelijk wijzen op het gevaar dat hierin schuilt. Als de pedagogische processen centraal staan, moeten de directeurs en de scholen ook nog **verbonden blijven met de secundaire processen**. In veel grotere scholengroepen is dit vaak niet het geval. De boekhouding zit ergens bovenaan. De financiële directeur maakt budgetten op en de pedagogische directeurs moeten zich aan deze budgetten houden. Er worden sleutels bepaald die ze moeten volgen. Als er op het einde van de rit nog geld over is, mag de directeur daar dan nog iets mee doen, bijv. de gang schilderen of 2 digiborden kopen.

In het model van De Kraal stellen de **directeurs budgetten op** rekening houdend met de pedagogische prioriteiten. Prioriteiten én budgetten worden besproken en **goedgekeurd door het schoolbestuur**. Vaak gaat het om **voorwaardelijke budgetten**. Elke vestigingsplaats heeft dit jaar bijv. een budget van 7000 euro om investeringen te doen wanneer leerkrachten meer in de richting van differentiatie gaan werken. Gebeurt dat niet, dan wordt dat geld niet uitgegeven.

Ook dit willen we in de schaalvergroting behouden zien. We pleiten er voor dat elke **cluster een enveloppe** krijgt en het **directieteam** er mee invulling kan aan geven aansluitend bij de **besproken pedagogische lijnen**.

Cocreatief samenwerken: voorwaarde voor de zoektocht naar nog beter kraalonderwijs

De teamgerichte werking, zowel in het directieteam als in het schoolteam is essentieel voor goed basisonderwijs, niet in het minst in het licht van het nieuwe leerplankader ZILL waarbij van de leerkrachten verwacht wordt dat ze **met hun team eigenaar worden van het onderwijs**. 'Leerkracht zijn' evolueert op die manier van 'les geven in een klas' naar **'samen school maken voor de leerlingen'**. Ook de inspectie stelt in het nieuwe [ROK \('referentiekader voor onderwijskwaliteit'\)](#) de visie en de realisatie van de hele school en het schoolteam als referentie voor de onderwijskwaliteit en niet langer de individuele leerkracht.

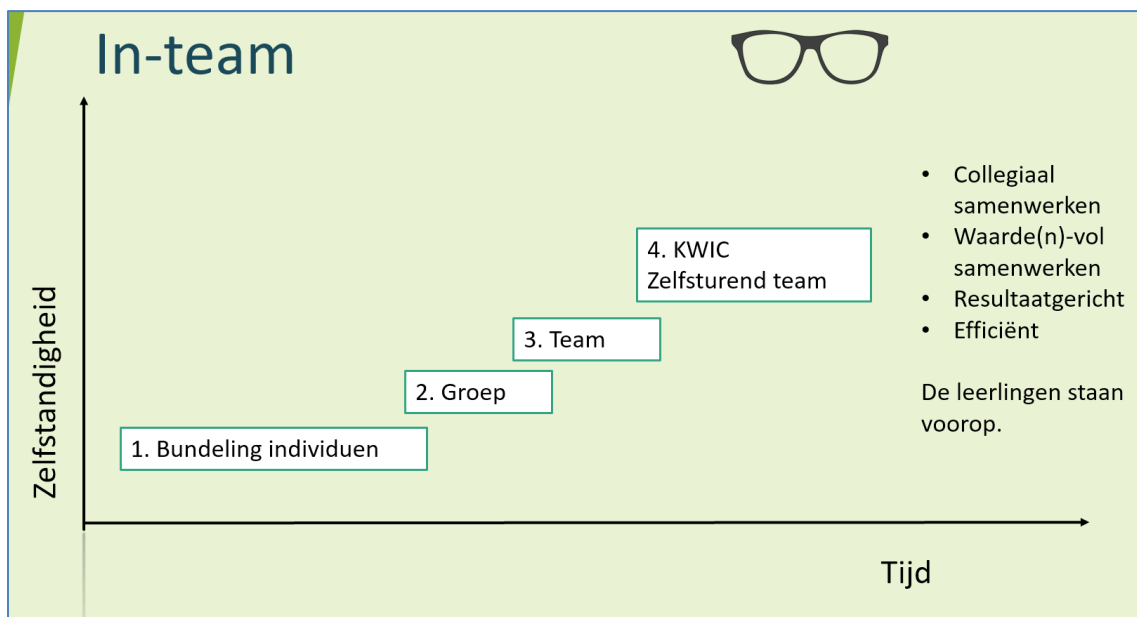
Teamvorming, visievorming per team en het concretiseren en organiseren van de visie, is een intens en tijdrovend proces. We pleiten daarbij in De Kraal voor een **cocreatieve aanpak**, zowel in het directieteam als in de schoolteams:

GA VOOR COCREATIE

- * wees open van geest
- * denk positief en richting toekomst
- * waardeer wat er is
- * heb oog voor het geheel
- * verwelkom andere standpunten
- * stel je vragend op (ook t.a.v. jezelf)
- * bouw verder op elkaars ideeën
- * spreek ook vanuit inleving

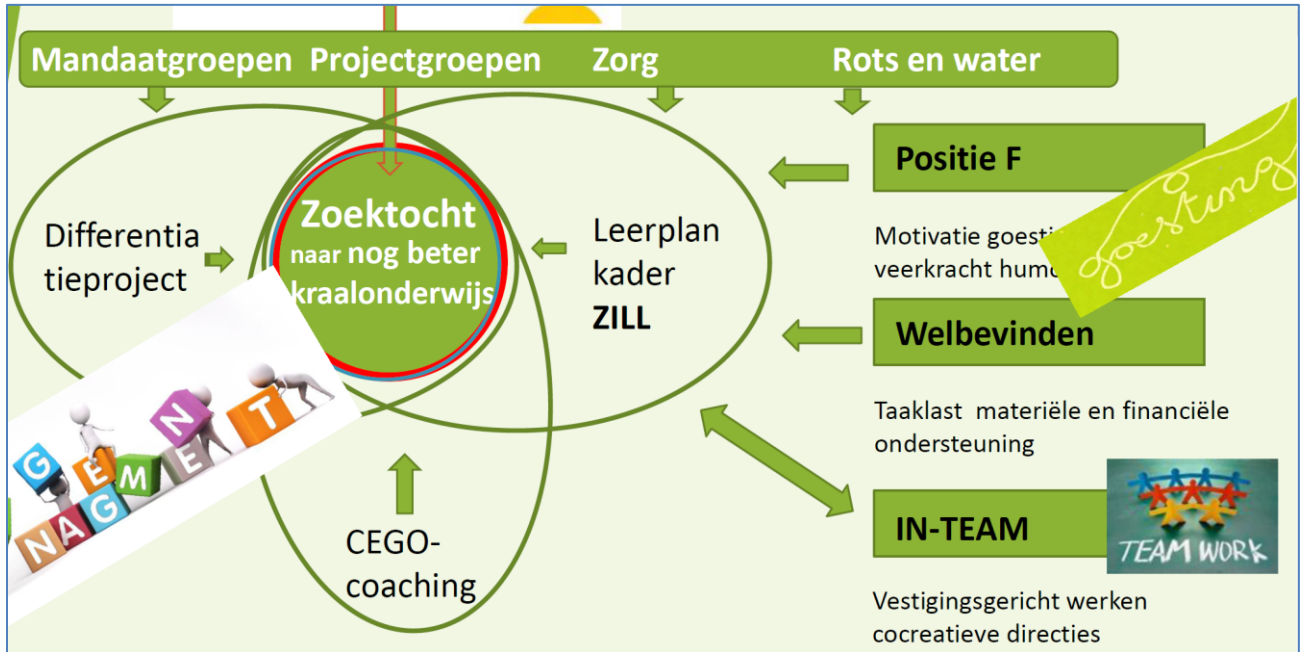
Naar zelfsturende teams

Een beginnend team is vooral een **bundeling van individuen**. Elk individu brengt zijn eigen mening en vakkennis in. Er moet nog hard gewerkt worden om het vakmanschap te verhogen. Langzaam aan kan dit verder ontwikkelen in de richting van een **groep**. In een groep kent iedereen het gezamenlijk doel en beseft men dat men van elkaar afhankelijk is om dit doel te bereiken. Als de groep een **team** wordt, kan men intern goed samenwerken en kunnen conflicten ook intern worden opgelost. Een **zelfsturend team** kan collegiaal, efficiënt en resultaatgericht samenwerken. Samen richten we ons dan op de **waarden** die belangrijk zijn en stellen we de **leerlingen** voorop.

“Een slimme school bestaat uit **zelfsturende teams** die zelf taken en rollen verdelen op basis van talenten ...” (Van Acker en De maertelaere, 2017)

In onderstaand overzicht werd op de pedagogische studiedag van maart 2017 duidelijk gemaakt hoe alle elementen uit het voorgaande samen horen in functie van de zoektocht naar nog beter kraalonderwijs:

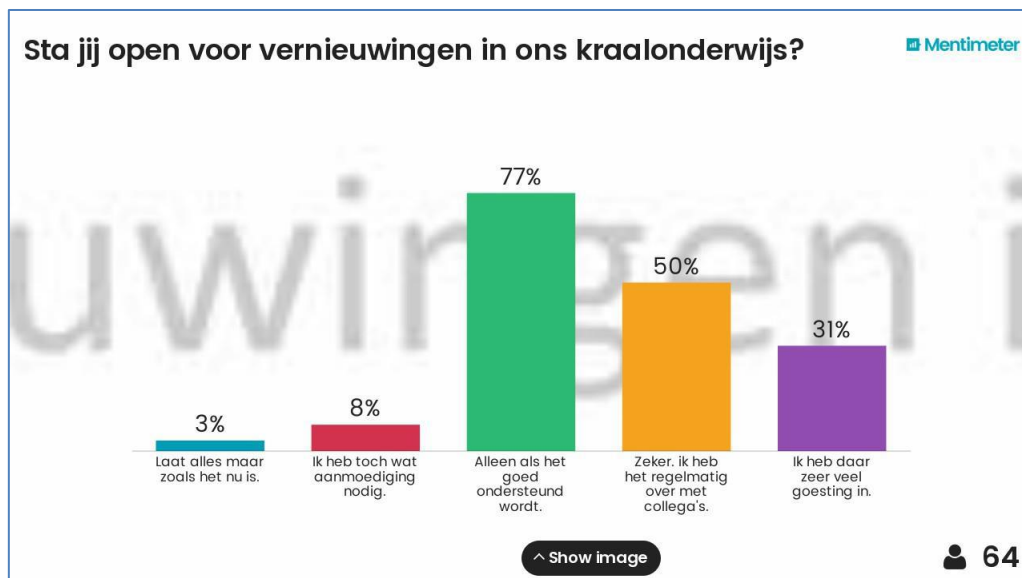

5. Krachtlijnen en referentiekader voor kraalonderwijs 2020

Op de pedagogische studiedag van maart 2017 werd bevestigd dat er in De Kraal een grote positieve bereidheid is om verder na te denken over nog beter kraalonderwijs (score op 10):

Staan onze leerkrachten open voor vernieuwing? Zeer zeker, ook dat bleek uit dezelfde bevraging (2 antwoorden tegelijk waren mogelijk):

Uitgaande van 'De Kralen van De Kraal', de verwachtingen van het nieuwe leerplanconcept ZILL, de pedagogische processen die in de verschillende vestigingsplaatsen reeds hebben plaatsgevonden, de CEGO-coaching, studiedagen en nascholingen, kunnen we **krachtlijnen** vastleggen voor nog beter kraalonderwijs anno 2020. Directies en leerkrachten kunnen deze krachtlijnen hanteren als **referentiekader** bij het operationaliseren van de visie van de vestigingsplaats, de eigen schoolorganisatie, functioneringsgesprekken,

de planning van roosters en activiteiten, bespreking met ouders of leerlingen, enz., ...

	1. Welkom, Jij bent uniek en staat bij ons in de kijker!	Deze pijler heeft het over de verschillen tussen de leerlingen . Verschillen in persoonlijkheid, talenten, achtergrond, zorgvragen, tempo, interesse, ... De Kraal zoekt actief naar onderwijsmethoden die zo maximaal mogelijk rekening houden met deze verschillen. We willen dat onderwijs zoveel mogelijk wordt aangeboden op maat van elk kind .
---	---	---

- **Verschillen** tussen leerlingen maken het onderwijs **boeiend en gevarieerd**. Om elke leerling de beste versie van zichzelf te laten worden, is differentiatie noodzakelijk. De scholen van De Kraal moeten een krachtige leeromgeving creëren met leeractiviteiten die alle leerlingen en hun talenten aanspreken en die elke leerling maximale ontwikkelingskansen biedt om te worden wie hij wil zijn.
- **Differentiëren** behoort tot de corebusiness van De Kraal. Elke leerkracht heeft een inspanningsverplichting om, in samenwerking met zijn team, in de richting van meer differentiatie te werken, elk volgens zijn eigen mogelijkheden.
- **Leeftijdsoverschrijdend werken** is een interessante werkwijze om differentiatie mogelijk te maken. De verschillen tussen de leerlingen worden nog zichtbaarder. Het wordt duidelijk dat de leerkracht met die verschillen moet rekening houden.
- Een interessante werkwijze is het werken met **schakelklassen**: enkele klassen met kinderen van verschillende leeftijden, bijvoorbeeld een groep 8-jarigen en een groep 9-jarigen, worden aan elkaar 'geschakeld', al dan niet met een schuifwand tussen de klassen. Op sommige momenten werken de kinderen in hun eigen leeftijdsklas, op andere momenten doen ze activiteiten met de twee klassen samen en wordt er erg gedifferentieerd gewerkt.
- De Kraal hecht waarde aan en werkt aan de **doorlopende lijn** in het basisonderwijs van 2.5 tot 12 jaar. We geloven dat er veel gemeenschappelijke basisschooleigen raakpunten aanwezig zijn in de wijze waarop kinderen leren en ontwikkelen, of het nu kinderen zijn van 4, 8 of 12 jaar. Met de wijzigende leeftijd moet uiteraard ook de aanpak zich geleidelijk aan aanpassen en andere accenten krijgen, gaandeweg van 2.5 tot 12 jaar.
- **Combinatiegroepen** (twee leeftijden in 1 klasgroep) zorgen ervoor dat de verschillen tussen leerlingen duidelijker worden waardoor automatisch meer op maat van elk kind wordt gewerkt.
- Ook in **leeftijdsklassen** zijn er grote verschillen tussen leerlingen, niet alleen omdat een klas is samengesteld uit erg verschillende leeftijden (met een leeftijdsverschil van 12 maanden), maar ook omdat er op andere vlakken grote verschillen zijn tussen de kinderen. Verschillen op het vlak van interesse, talenten, tempo, ... Het systeem van de jaarklassen berust op de veronderstelling dat leerlingen van ongeveer dezelfde leeftijd min of meer dezelfde onderwijsbehoeften hebben en op hetzelfde tempo leren en ontwikkelen. De achterliggende redenering is dat leerkrachten de instructie beter kunnen afstemmen op groepen die meer homogeen zijn qua onderwijsbehoeften. In realiteit vinden we echter grote verschillen tussen leerlingen van eenzelfde leeftijd wat betreft het bereiken van het curriculumdoelstellingen, thuismilieu, fysieke of psychische ontwikkeling, motivatie, leervermogen, ... Het is belangrijk te zoeken naar werkwijzen die de verschillen tussen de leerlingen opvangen en **onderwijs op maat van elk kind** mogelijk maakt.

- De Kraal is voorstander van werken in **groepen en hoeken**. In de wijze waarop de verschillende groepen worden ingericht, kunnen de verschillen tussen de leerlingen aan bod komen.
- In De Kraal zijn we voorstander van het inrichten van **doeklassen of tussenklassen**. Deze kunnen gebruikt worden om met één of met meerdere klassen meer en meer diverse groepen in te richten.
- De Kraal vindt **coteaching** een interessante werkwijze. Bij coteaching werken twee leerkrachten in één klaslokaal als gelijkwaardige partners samen om zoveel mogelijk leerlingen onderwijs op maat te kunnen bieden. Met coteaching kan je niet alleen meer groepen begeleiden en zo beter rekening houden met de verschillen tussen de leerlingen. Je kan met twee leerkrachten ook heel erg inspelen op de talenten van de leerkrachten zelf. Coteaching kan een meerwaarde zijn voor de leerlingen én voor het welbevinden van de leerkrachten omdat elke leerkracht zijn talenten kan inzetten in het geheel.
- De Kraal ziet ook differentiatiemogelijkheden in **contractwerk**, zowel in lagere school als in kleuterschool. Bij contractwerk wordt er een overeenkomst gesloten tussen leerlingen en leerkracht om tegen een bepaalde tijd een bepaalde opdracht uit te voeren. De kinderen kunnen zelf bepalen in welke volgorde ze de taken afleggen en hoeveel tijd ze er aan besteden. Er zijn vaste momenten voorzien waarbij de leerlingen aan hun contractwerk kunnen werken. Contractwerk stimuleert persoonsgerichte én cultuurgerichte competenties.
- De Kraal is voorstander van een **4-sporenbeleid**. De klas wordt bijvoorbeeld voor een rekenles onderverdeeld in 4 groepen. De **kinderen kiezen** zelf welke groep ze gaan volgen. De groepen kunnen dus elke rekenactiviteit wisselen. Groep 1 volgt de klassikale instructie en krijgt verlengde instructie. Ze maken slechts enkele basisoefeningen. Groep 2 volgt de klassikale instructie en gaat daarna zelfstandig aan het werk of ze helpen mekaar. Ze maken basisoefeningen. Groep 3 volgt geen klassikale instructie. De leerlingen verwerken de instructie zelfstandig (bijv. aan de hand van een stappenplan, filmpje, ...) en ze maken zelfstandig de oefeningen. Ze maken basisoefeningen en enkele moeilijkere oefeningen, verdieping. Groep 4 volgt een afzonderlijk individueel traject, meer specifiek op maat van het kind. Het begrip **'miniklas'** vindt hierin een plaats.
- In De Kraal geloven we ook in **peer-tutoring**: leren van en met andere leerlingen: per twee of in grotere groep. 'Van elkaar leren' krijgt een belangrijke plaats in De Kraal, zowel in de kleuterschool als in de lagere school.
- In De Kraal zijn we op zoek naar **flexibele leerwegen**, leerwegen waarbij binnen het bestaand curriculum (programma/leerplan) flexibel geleerd kan worden (hoe, wanneer, waar en met wie), met het oog op maximale ontwikkelingskansen voor alle leerlingen. Het vinden van flexibele leerwegen moet **zittenblijven** uiteindelijk onmogelijk maken.
- **'Zorg'** wordt in De Kraal opgevat als **coteaching**. Met een extra leerkracht in de klas is meer differentiatie mogelijk en wordt er meer gewerkt op maat van elk kind. Het **tienpuntenzorgplan** van De Kraal zet sterk in op coteaching. Via de zorgleerkrachten wordt het voor klasleerkrachten mogelijk om te werken in groepen, ondersteund door coteaching met de zorgleerkracht. Dit werkt het beste als de zorgleerkracht het klasmanagent overneemt zodat de klastitularis, die de leerlingen het best kent, kinderen met specifieke behoeften kan begeleiden.

- In De Kraal wordt er aandacht besteed aan kinderen met **leervoorsprong**. Hoe kunnen we deze kinderen goede kansen bieden op onze scholen? Er wordt gewerkt aan en met 'Plusmappen' en curriculumdifferentiatie.
- In De Kraal is het belangrijk om de **kinderen beter leren kennen** zodat we kunnen **inspelen** op specifieke interesses, noden en zorgvragen. Op dit vlak wordt gewerkt aan het zorgdossier in de zorgsoftware Schoolonline. Het is belangrijk om de kinderen in de breedte te **observeren**. Met die gegevens willen beter inspelen op de kinderen en gericht actie ondernemen, bijv. aangepaste activiteiten of aangepaste begeleiding.
- In De Kraal wordt gewerkt rond de **talenten** van elk kind. De Kraal is er voorstander van activiteiten te organiseren rond de [Talentenarchipel](#).
- Differentiëren vergt een **zo kort mogelijke klassikale instructie** en een gedifferentieerd vervolg waarbij iedereen op zijn manier de instructie kan verwerken, aansluitend bij zijn tempo, interesse, aanpak, traject, talent.
- In De Kraal zoeken we actief naar mogelijkheden om een **relatief individueel leertraject** uit te tekenen waarbij voor elk kind een aangepast doelenpakket wordt bepaald en wordt nagegaan of aan de doelen wordt gewerkt en of ze worden bereikt. Het is belangrijk dat de kinderen in dit leertraject zelf **autonoom** keuzes kunnen maken en mee het verloop plannen en bepalen.
- Om gedifferentieerd te kunnen werken is het noodzakelijk om voor elk leergebied te bepalen wat **basisleerstof** is en wat **basisdoelstellingen** zijn. Er wordt de volgende jaren in De Kraal aan gewerkt om dit organisatorisch mogelijk te maken. We enten ons daarbij op het **leerplan** en de eindtermen. De leerkrachten zelf moeten de beslissingen nemen over hoe de opeenvolging en het tempo van de leerstof binnen hun lessen en eenheden moeten zijn. Methodes (handboeken) moeten kritisch bekeken worden.
- Differentiatie heeft gevolgen voor de **infrastructuur**: banken, extra ruimtes, inschakelen van ICT-mogelijkheden, softwarepakketten met oefeningen op maat. En dus ook **financiële** ondersteuning.
- In De Kraal wordt van elke leerkracht of schoolbetrokken partner een **positieve focus** en een **growth mindset** verwacht om optimistisch te blijven geloven in en werken aan de ontwikkelings- en groeikansen van elk kind.
- Systematisch differentiëren o.m. via een 4-sporenbeleid wordt in De Kraal zowel in de lagere school als in de kleuterschool aangemoedigd.

	<p>2. Leren met hoofd, hart en handen!</p>	<p>Goed basisonderwijs houdt voor De Kraal ook in dat we trachten voldoende aandacht te besteden aan persoonsontwikkeling, bijv. op eigen benen leren staan, wetenschappelijk leren denken, zelfvertrouwen winnen, creatief problemen leren oplossen, graag willen bewegen, graag leren, mediawijs worden, engagement opnemen, kunnen communiceren, duurzaam leven of respectvol omgaan met elkaar. De Kraal wil dus een brede basis-ontwikkeling nastreven: zowel persoonsontwikkeling als culturele ontwikkeling (kennis/leerstof).</p>
---	---	---

- In De Kraal willen we alle ontwikkelvelden en –thema’s uit het nieuwe leerplanconcept ZILL **evenwaardig** aan bod laten komen. Zowel de **cultuurgerichte** als de **persoonsgerichte**.
- In De Kraal bevorderen we actief de **persoonsontwikkeling** zoals bijvoorbeeld het zelfstandig leren, het samenwerkend leren, het kritisch reflecteren, de identiteitsontwikkeling, het waarde- en normbesef, de zingeving, de gezonde en veilige levensstijl, de onderzoekscompetentie, de ondernemingszin, de oriëntatie op bewegingscultuur en de zelfsturing. We richten ons daarbij op het *leerproces*.
- We richten in De Kraal activiteiten in waarbij we **specifiek persoonsgerichte competenties ontwikkelkansen bieden** bijvoorbeeld onthaalmomenten, toonmomenten, vertelmomenten, werken rond (prenten)boeken, activiteiten gericht op sociale vaardigheden, kringgesprekken, klasgesprekken, filosoferen, vieringen, werken rond verschillende culturen, werkvormen waarbij leerlingen samenwerken, activiteiten waarbij leerlingen (zichzelf) presenteren, activiteiten rond gevoelens, samenwerkingsspelen, kinderen keuzes laten maken, zelfredzaamheidsactiviteiten, activiteiten waarbij kinderen zelf plannen of strategieën opzetten, belevings- of exploratieactiviteiten, bewegingsactiviteiten, onderzoeksvragen formuleren en uitwerken, leerlingraden, activiteiten rond zorgzaamheid, milieubewustzijn, verwondering, voldoende ontmoetingsmomenten voorzien, werken vanuit de interesse van kinderen, samenwerkingsverbanden tussen klassen (bijv. tutorlezen)...
- We maken in De Kraal tijd vrij om **bewegingsactiviteiten** bij leerlingen en leerkrachten te stimuleren, ook naast de wekelijkse gym- en zwemactiviteiten. We doen bijvoorbeeld mee aan de actie [‘One mile a day’](#). De gymleerkrachten worden in De Kraal zoveel mogelijk verbonden aan 1 school. In hun uurrooster krijgen zij ruimte om bewegingsactiviteit bij leerlingen te stimuleren. De speelplaatsen trachten we verder actief en avontuurlijk uit te bouwen.
- Via **ankerleerkrachten** trachten we in De Kraal ontwikkelvelden en ontwikkelthema’s meer op de voorgrond te krijgen als ze te weinig aandacht krijgen. Een ankerleerkracht specialiseert zich in bepaalde onderdelen en gaat in alle klassen van een vestigingsplaats of in alle vestigingsplaatsen zijn expertise benutten om dit onderdeel bij leerlingen en leerkrachten meer aan bod te brengen. In De Kraal starten we bijvoorbeeld met een ankerleerkracht ‘persoonsgericht werken’ die onder meer de methode [‘Rots en water’](#) in alle vestigingsplaatsen op het voorplan zal brengen. Die methode richt zich op de ontwikkeling van sociale competenties, het voorkomen en aanpakken van pesten, weerbaarheid en seksueel geweld.
- In het kader van het nieuwe leerplanconcept ZILL zoeken we in De Kraal naar een **structuurschema/ structuurplan** voor elke klasgroep, veeleer dan een ‘uurrooster’. Dat moet

een structuurschema zijn, waarin persoonsgericht én cultuurgericht werken tegelijk en waardig aan bod kunnen komen. We zijn op dat vlak zoekende individueel én in team. Wat is het aandeel van klassikale momenten, werken in groepen en sporen, werken in hoeken, meer individueel werken? Hoe delen we de groepen in? Gaan we anders om met voormiddagen en namiddagen, met meer lineaire leergebieden (bijvoorbeeld wiskunde) en minder lineaire leergebieden (bijvoorbeeld wereldoriëntatie)? Hoe vinden we een evenwicht tussen ontmoeten, beleven, meer intentioneel leren en zelfstandig spelen?

- In onze evaluatie en rapportering trachten we **breed te evalueren**, zowel rond cultuurgerichte als persoonsgerichte doelen. 'Evaluatie' stamt af van het Grieks woord voor 'ondersteunen'. In onze evaluaties kijken we na **of** onze kinderen de cruciale competenties voldoende verwerven en **hoe** het leren van die competenties verloopt en waarom. Onze rapporten hebben de bedoeling de leerlingen informatie te geven over hun **eigen leerproces en over de vordering** die ze maken. Het kan gaan om verworven kennis, attitudes en vaardigheden op alle domeinen van de ontwikkeling. Onze rapporten kunnen dan ook heel divers zijn en bevatten al dan niet punten, reflecties van de leerkrachten, spiegelreflecties van de leerlingen zelf of diverse vormen van zachte kwalitatieve dan wel kwantitatieve informatie. We hoeden ons ervoor alleen of vooral meetbare zaken te evalueren.
- We zoeken in De Kraal naar mogelijkheden om jonge kinderen meer systematisch te **sensibiliseren voor andere talen** en op een meer systematische wijze te werken rond **taalinitiatie**. We onderzoeken of de methode Mila Lila (<http://www.milalila.com/>) daarvoor bruikbaar is.

	<p>3. Bij ons zit je goed en plezierig in je vel!</p>	<p>De Kraal wil zijn onderwijs zo inrichten dat kinderen graag naar school komen. We willen ze een positief gevoel meegeven over zichzelf, over de anderen en over de wereld rondom zich. We streven welbevinden na.</p>
---	--	---

- **Welbevinden en betrokkenheid** staan in kraalonderwijs centraal. Kinderen hebben een natuurlijke energie om nieuwe dingen te leren. Die natuurlijke energie willen we bij onze kinderen behouden en versterken. Dat kan alleen door onze activiteiten zodanig in te richten dat kinderen graag naar school komen en betrokken, tijdvergeten aan onze activiteiten deelnemen.
- We **observeren** kinderen en willen daarbij ook nagaan hoe het gesteld is met hun welbevinden en betrokkenheid. Deze informatie speelt een rol bij screenings en oudercontacten en helpt ons om onze leeractiviteiten op te zetten.
- In De Kraal **mogen kinderen fouten maken**. Fouten geven informatie over hoe het niet kon en kunnen, mits de juiste aanpak, kinderen motiveren om verder te zoeken, beter te worden of de hulp van anderen in te roepen.
- In De Kraal kijken leerkrachten met een **'growth mindset'** naar kinderen. Ze blijven geloven dat een kind iets **nog niet** kan. Zo wordt gewerkt aan een positief zelfwaardegevoel van elke leerling. Geloven dat elk kind vooruitgang kan maken.
- In De Kraal worden de leerlingen van de lagere school betrokken bij het schoolgebeuren via een **leerlingenraad**.
- In De Kraal willen we dat kinderen **gelukkig** zijn. Kinderen voelen zich gelukkig als ze de kans krijgen hun **talenten** te ontplooien en als ze daar **waardering** voor krijgen. Werken rond talenten wordt in De Kraal dus hoog gewaardeerd.
- In De Kraal is ook het **welbevinden en de betrokkenheid van de leerkrachten** erg belangrijk. Er wordt voortdurend nagedacht over de mogelijkheden om het welbevinden van leerkrachten en hun motivatie (positie F) te verhogen en de ervaren planlast te verlagen binnen de wettelijke mogelijkheden. Leerkrachten worden cocreatief en in team betrokken bij het beleid van de school. Een 'hartelijke school' kan maar plaats vinden als de leerkrachten zich thuis voelen op school en het welbevinden van de leerkrachten wordt bevorderd.
- Voor het welbevinden van de leerkrachten is het belangrijk te zoeken naar mogelijkheden om leerkrachten tijdens de schooluren klavrij te maken voor **overleg**, te zoeken naar mogelijkheden om te werken met gedeelde agenda of/ en het werken met **focusleerkrachten**. Focusleerkrachten bereiden voor meerdere klassen of leeftijden leerlijnen en leeractiviteiten voor rond een bepaald onderdeel van de ontwikkeling waarin die leerkracht gespecialiseerd is. Tegelijk willen we nadenken over de invulling van de lesvrije werkuren en de werkuren buiten de schooluren. Wat doen we in die uren en kan dit eventueel anders?

	<p>4. Er klopt een hart in onze school!</p>	<p>De Kraal wil dat zijn onderwijs hartelijk is. We willen een positieve, inspirerende en gezellige school zijn met een hoog gehalte aan verbondenheid.</p>
---	--	---

- In De Kraal doen we al het mogelijke om een **positief klimaat** te creëren met een warme sfeer van **verbondenheid, geborgenheid, interesse en positieve bevestiging**. Een positief zelfwaardegevoel staat in De Kraal centraal.
- Leerlingen en leerkrachten zullen maar aanvoelen dat de school hartelijk is als ze zich goed voelen op school (**welbevinden en betrokkenheid**).
- In De Kraal wordt positieve aandacht besteed aan **sociale vaardigheden** o.m. op weerbaarheid, respect, veerkracht, Zowel in de leeractiviteiten als in de omgang. Er wordt een ankerleerkracht aangesteld die specifiek daarop werkt.
- **Samenhangigheid** en **verbondenheid** worden in De Kraal gestimuleerd. Differentiatie leidt vaak automatisch tot meer individuele leertrajecten. Complementair vinden we in De Kraal het **groepsgebeuren in een klas, in een 'nest'**, erg belangrijk. Dat kan bijvoorbeeld door een klassikaal onthaal, vertelmomenten, kringgesprekken, werken met belangstellingscentra of projecten, uitstappen, samen vieren of het vormen van vaste groepen voor minder lineaire leergebieden,...
- In De Kraal doen we er alles aan opdat kinderen op een **positieve wijze met mekaar en met de leerkrachten omgaan**. We zorgen voor een duidelijke **structuur** in de klas en voor een duidelijk klasmanagement. Elke school heeft een lijst met **leefregels** die met de leerlingen worden besproken. Er wordt een **vertrouwenspersoon** aangesteld voor leerkrachten en voor leerlingen. **Pesten** vinden we niet leuk en wordt preventief en remediërend aangepakt. **Conflicten** worden **respectvol** aangepakt. Sociale vaardigheden worden actief gestimuleerd. Geweldloze communicatie staat centraal.
- In De Kraal doen we er alles aan om die overgang van jaar tot jaar geleidelijk te laten verlopen en de virtuele kloof tussen derde kleuterklas en eerste leerjaar weg te werken. Een bijzondere **integratie-meerwaarde kleuterschool-lagere school** wordt dan ook gecreëerd wanneer klassen van het eerste leerjaar klasoverschrijdend gaan werken met kleuterklassen. In het kleuteronderwijs hebben leerkrachten al meer ervaring in het werken met duidelijk verschillende groepen alsook met het werken met belangstellingscentra. Zo kunnen leerkrachten van elkaar leren. **Schakelklassen derde kleuterklas- eerste leerjaar** verzachten dan weer actief de overgang van kleuterschool naar lagere school.
- In De Kraal kijken kleuterschool en lagere school respectvol naar mekaar en zijn we bereid van elkaar te leren
- We streven naar een goede opbouwende dialoog met de eerste graad van het **secundair onderwijs**. Ook de overgang van 12-jarigen (basisonderwijs) naar 13-jarigen zou eveneens geleidelijk moeten verlopen. Ook hier pleiten we voor leeftijdoverschrijdend werken om de virtuele kloof weg te werken.

	5. Beleef het hier!	Wij kunnen pas tevreden zijn als elk kind zich aangesproken voelt en actief en betrokken meedoet. In zijn aanbod wil De Kraal een evenwicht realiseren tussen sturend leren, zelfstandig leren, belevend leren en ontmoetend leren.
---	----------------------------	--

- In onze scholen moet er **iets te beleven** zijn. Beleven is een **actief en een sociaal gebeuren**: samen vieren, schoolfeesten, samen zingen, samen uitstappen doen, belevingsactiviteiten, boeiende leeractiviteiten, ...
- In De Kraal maken we regelmatig tijd om **projecten** te organiseren waarin persoonsgerichte én cultuurgerichte doelen worden nagestreefd. Bijvoorbeeld projectweken, themanamiddagen, talentennamiddagen, halve dagen wereldoriëntatie, muzische dagdelen, onderzoeksgericht groepswork, excursies, sportactiviteiten, ...
- In de Kraal streven we ernaar om onze leeractiviteiten (projecten, lessen, activiteiten, ...) zo uit te werken dat **onderzoeksgericht actief zelfstandig energie-leren** wordt bevorderd. Werken met werkbladen of oefeningen op papier kunnen waar mogelijk vervangen door of aangevuld worden met actieve werkvormen: spel en beweging, uitbeelding, poppenspel, drama, projectwerk, hoekenwerk, ... Bijvoorbeeld werken met projecten, belangstellingscentra, kinderen stimuleren zaken van thuis mee te brengen, kinderen, werken rond talenten. Werkvormen waarbij kinderen kiezen, werkvormen met nadruk op analyseren, evalueren en creëren, uitdagen, uitnodigen, verklaren, verbinden, ... Keuzemomenten inschakelen, werken in groepen, werken in hoeken, spelvormen, actief leren, werken met korte instructies, sporenbeleid, contractwerk, actieve oefeningen. Werken met zelfcorrigerende sleutels, ...
- In onze werkvormen moeten we het accent verleggen van zich herinneren (feitenkennis reproduceren), begrijpen en toepassen naar **creëren, evalueren** (kritisch beoordelen) en **analyseren**.
- In De Kraal geloven we dat **intentioneel leren** (meer programmagericht) en **incidenteel leren** (in gevarieerde situaties, spel, activiteit, ...) beide afwisselend een belangrijke rol kunnen spelen. Kleuterschool en lagere school groeien naar elkaar toe wanneer gezocht wordt om incidenteel leren een plaats te geven in de lagere school en intentioneel leren in de kleuterschool.
- In De Kraal willen we de **autonomie** en het **intern kompas** van onze kinderen versterken: zelfstandig keuzes leren maken, zelfstandig omgaan met elkaar, zelfstandig leren reflecteren over zichzelf. Onze leerlingen worden aangemoedigd om zelf keuzes te maken, een eigen planning te maken of zelf projecten voor te stellen en uit te werken die zelf hebben bedacht.
- In De Kraal willen we extra aandacht besteden aan **STEM** (Science – Technology – Engineering – Mathematics).

	6. Meer dan een school: één goed verhaal!	De Kraal wil zijn onderwijs organiseren in nauwe verbondenheid met de lokale gemeenschap: de andere scholen van De Kraal, de parochies, de verenigingen, ...
---	--	---

- Alle scholen van De Kraal organiseren het schoolgebeuren vanuit **eenzelfde visie en referentiekader**, weliswaar met de mogelijkheid om er per vestiging eigen accenten te leggen of zaken uit te proberen (olievlekprincipe) in zoverre dat die eigenheid het gemeenschappelijk karakter niet verstoort en concurreren met andere scholen van De Kraal mogelijk maakt.
- De Kraal gelooft zeer sterk in **teamvorming**. We streven er naar dat elk team van leerkrachten (directieteam, leerkrachtenteam, zorgteam, gymteam, ...) **zelfsturend** het **eigenaarschap** van zijn onderwijs verwerft en dat in nauw overleg met alle schoolbetrokken partners: ouders, schoolbestuur, leerling, lokale gemeenschap. Bij elk team staat collegiaal, efficiënt en resultaatgericht samenwerken voorop. Samen richten we ons op de waarden die belangrijk zijn en stellen we de leerlingen voorop. Alle teamleden nemen in De Kraal constructief deel aan het **teamoverleg** en doet dit met respect, positief, empathisch, veerkrachtig, creatief, éénkrachtig en bezorgd om het welbevinden van collega's.
- In De Kraal zoeken we naar mogelijkheden om **overleg** tijdens de schooluren te voorzien door leerkrachten lesvrij te maken en overleg na de schooluren mogelijk te maken op regelmatige basis.
- In De Kraal hebben we bijzondere aandacht voor **stagiaires** en voor **beginnende leerkrachten**. Een kleuterleid-st-er en een onderwijzer worden aangesteld als **mentor** om hen te begeleiden.
- Alle **ouders** zijn voor ons **belangrijke partners**. De leerkrachten **informer**en de ouders over de klaspraktijk en over het leren (proces en product) van hun kind, bijvoorbeeld via weeknieuws. Ze **overleggen** met ouders om de zorg voor hun kind te optimaliseren, bijvoorbeeld tijdens oudercontacten. De leerkrachten stellen zich **bereikbaar en beschikbaar** op voor ouders met vragen en stellen zich open voor **initiatieven van ouders** die de werking in de klas of op school kunnen ondersteunen of verrijken.
- In elke school worden **leerlingenraad en ouderraad** naar waarde geschat. Op elke raad zijn directie en vertegenwoordigers van de leerkrachten aanwezig om een vlotte opvolging in de school mogelijk te maken.
- In De Kraal vinden we overleg in de **scholenraad** belangrijk. Er is 1 scholenraad die vertegenwoordigers van ouders, lokale gemeenschap en leerkrachten van de 5 administratieve scholen bij mekaar brengt om samen met schoolbestuur en directie te overleggen.
- In De Kraal hebben we oog voor initiatieven uit de **lokale gemeenschap** (bijv. van parochie, jeugdbewegingen, milieuverenigingen, gemeente, bibliotheek, muziekschool, buurttheater, musea, ...), zeker als die onderwijsbetrokken zijn. We spelen in op **raakpunten** tussen deze lokale gemeenschap en het eigen onderwijsaanbod. We participeren actief in de onderwijsraad van Herent, in de cultuur- en verkeersprojecten van de gemeente.
- In De Kraal geloven we dat een **schoolbestuur** met specialisten en generalisten naast het besturen van de school een belangrijke ondersteunde rol kan spelen als klankbord voor

directie, leerkrachten en andere schoolbetrokken partners, zowel voor de **organisatorische** als voor de **pedagogische werking** in De Kraal.

- In De Kraal werken we respectvol en actief samen met **externe schoolbetrokken partners** (bijv. CLB-begeleiders, pedagogische begeleiders, onderwijsinspectie, scholengemeenschap, ...).

	7. Wij zijn geïnspireerd!	Het leven van Jezus is voor ons een onuitputtelijke inspiratiebron. De Kraal wil een katholieke dialogeschool zijn: eigentijds en tegendraads , net als Jezus.
---	----------------------------------	---

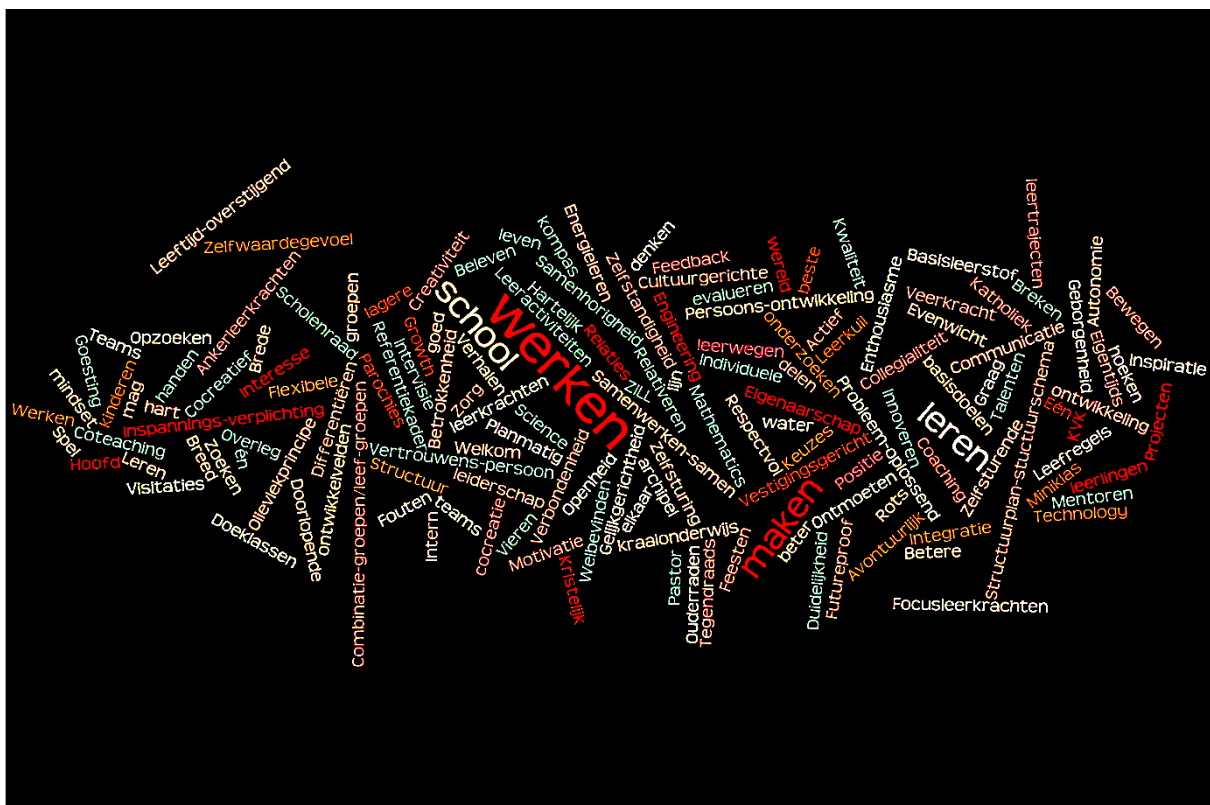
- De Kraal wil een **katholieke dialogeschool** zijn. Een herkenbaar katholieke school te midden van verscheidenheid. We kiezen er expliciet voor de christelijke inspiratie en eigenheid te benadrukken, terwijl we tegelijkertijd de multiculturaliteit ernstig neemt, verwelkomen en betrekken in het gesprek. Ontvankelijkheid en openheid voor wat anders is, is een kans om het christelijke geloof te herprofilen en in een **eigentijds** en soms wat **tegendraads** kader te plaatsen.
- De Kraal heeft een bijzondere aandacht voor kinderen die **extra kansen** nodig hebben in onze samenleving en die in ons onderwijs extra zorg of andere organisatorische maatregelen verdienen, bijvoorbeeld kinderen uit kansarme milieus, kinderen met een beperking, vluchtelingen, kinderen die het Nederlands nog onvoldoende beheersen, ...
- In De Kraal is **iedereen welkom**, ook kinderen uit gezinnen met een andere geloofsovertuiging. Als katholieke dialogeschool brengen de leerkrachten de **christelijke levensbeschouwelijke optiek en de katholieke geloofstraditie** ter sprake, zowel tijdens godsdienstmomenten, tijdens momenten waarbij een leergebied raakpunten heeft met levensvragen of in dagdagelijkse situaties.
- In De Kraal gaan we respectvol en waardierend om met de **verscheidenheid** in geloofsovertuiging, culturele achtergrond en ontwikkeling van kinderen.
- In De Kraal hebben we oog voor de **pastorale zorg** bij vreugde en verdriet in het leven van een kind in de klas of op school.
- In nauwe **samenwerking met de parochies** is er in De Kraal een **schoolpastor** werkzaam die deels gefinancierd wordt door de Vereniging Parochiale Werken (VPW) Herent.
- **Samen met de parochies** werken leerkrachten en directies van De Kraal aan gezinsvieringen, parochie-activiteiten voor kinderen, eerste communie, vormsel, ...
- In De Kraal verkondigen we een **positief Godsbeeld** geïnspireerd door het leven van Jezus. Een God van breken en delen, die ons aanspoort en inspireert om ons hier op aarde in te zetten voor een betere wereld.
- In De Kraal benadrukken we de **uniciteit** van elk kind en richten we ons onderwijs zo in dat de kinderen ertoe aangezet worden hun **talenten** als geschenk in dank zo goed mogelijk te ontwikkelen. We doen er ook alles aan om kinderen traditionele **waarden** bij te brengen als respect, engagement, verantwoordelijkheid, authenticiteit, verbondenheid, zorg voor anderen, ...
- In De Kraal houdt de werkgroep **'Kraal vol kleuren'** het kleurrijk palet van de pastoraal levendig door activiteiten uit te werken rond bijvoorbeeld het jaarthema, vieringen, het tweejaarlijks vastenproject, Welzijnszorg, Broederlijk delen, ...

ADDENDUM

Het ABC van De Kraal: zoektocht naar 'De Graal van De Kraal'

Op de volgende bladzijde hebben we de woorden en begrippen die in het referentiekader 'Kraal 2020' naar voren kwamen, geordend in 'Het ABC van De Kraal'. Omdat het een zoektocht betreft, zouden we dit geheel van woorden ook 'De Graal van De Kraal' kunnen noemen. Ook naar de Heilige Graal heeft men lang gezocht. Het was een mysterieus maar nobel doel, een beetje ongrijpbaar maar zeker de moeite waard om naar te zoeken. Vele ridders van de Ronde Tafel (een team!) trokken er op uit om de Graal te vinden. Maar de legende wil dat alleen een nobele en eervolle, schier volmaakte ridder die zoektocht zou kunnen volbrengen. Dat blijkt te lukken door die ridders die op een andere manier aankijken tegen het ridderschap. De boodschap die in de graalromans van Chrétien doorklinkt is dat de ridderlijke waarden aan herziening toe waren en herdacht moesten worden.

Het ABC van De Kraal

A	Actief leren	Autonomie	Avontuurlijk	Ankerleerkrachten				
B	Bewegen	Betrokkenheid	Breken en delen	Betere wereld	Basisleerstof en basisdoelen	Beleven	Brede ontwikkeling	Breed evalueren
C	Creativiteit	Coaching	Coteaching	Cultuurgerichte ontwikkelvelden	Combinatie-groepen/leef-groepen	Collegialiteit	Communicatie	Cocreatief leiderschap
D	Differentiëren	Doorlopende lijn	Doeklassen	Duidelijkheid				
E	Eigenaarschap	En-en	Evenwicht	Eigentijds	Eén goed verhaal	Enthousiasme	Energieleren	
F	Fouten maken mag	Feesten	Feedback	Futureproof	Flexibele leerwegen	Focusleerkrachten		
G	Growth mindset	Graag naar school komen	Goesting	Gelijkgerichtheid	Geborgenheid	Ga voor cocreatie		
H	Hartelijk	Hoofd, hart en handen	Humor					
I	Integratie kleuterschool lagere school	Inspiratie	Inspanningsverplichting	Individuele leertrajecten	Intern kompas	Innoveren	Intervisie	Interesse
J	Je (beste) zelf worden							
K	Katholiek	Kristelijk	Keuzes maken	Kwaliteit	KVK	Klasoverschrijdend		
L	Leerkuil	Leeftijd-overstijgend werken	Leren én leven	Leeractiviteiten	Leerlingenraden	Leefregels		
M	Motivatie	Miniklas	Mentoren					

N	Nog beter kraalonderwijs	Nesten						
O	Opzoeken en onderzoeken	Openheid	Overleg	Ouderbetrokkenheid	Ouderraden	Optimisme	Ontmoeten	Olievlekprincipe
P	Projecten	Persoonsontwikkeling	Probleemoplossend denken	Positie F	Parochies	Planmatig werken	Pastor	
R	Respectvol omgaan met elkaar	Rots en water	Relaties	Referentiekader 2020	Relativeren			
S	STEM (Science – Technology – Engineering – Mathematics).	Samenhang	Samenwerken-samen leren	Spel	Schakelklassen	Scholenraad	Structuur	Structuurplan-structuurschema
T	Talenten (-archipel)	Taalinitiatie	Teams met eigenaarschap	Tegendraads				
U	Unieke kinderen	Uitstappen						
V	Verhalen	Vieren	Verbondenheid	Visie	Veerkracht	Vestigingsgericht werken	Visitaties	Vertrouwenspersoon
W	Welkom	Welbevinden (leerlingen en leerkrachten)	Werken in groepen en hoeken					
Z	Zelfsturing	Zelfstandigheid	Zoeken	Zorg	ZILL	Zelfwaardergevoel	Zelfsturende teams	

Interessante recente literatuur

Bellens kim & De Fraine Bieke (2012), *Wat Werkt? Kenmerken van effectief basisonderwijs*. Leuven/Den Haag, Acco.

Boerefijn Jacqueline & Bergsma Ad (2014), *Gelukkig voor de klas. Ga voor meer werkplezier en betere leerprestaties (reeks De Inspirerende Leraar)*. Tielt, Lannoo.

Bouwman Aafke (2013), *Differentiëren is te leren! Omgaan met verschillen in het basisonderwijs*. Amersfoort, CPS.

Castermans Jos (2013), *Spelend leren. Actief en kindgericht basisonderwijs*. Sint-Niklaas, Abimo.

Clement Jef (2017) (17de druk), *Inspirerend coachen*. Tielt, Lannoo.

Coubergs Catherine, Struyven Katrien, Engels Nadine, Cools Wouter & Kristine De Martelaer (2013), *Binnenklasdifferentiatie. Leerkansen voor alle leerlingen (Reeks Praktijkgerichte literatuurstudies onderwijsonderzoek)*. Leuven/Den Haag, Acco.

Fluyt Dian, Struyf Elke & Bakker COK (2016), *Samen lesgeven. Co-teaching in de praktijk*. Kalmthout, Pelckmans.

Groeneweg Bert (2015) (2de druk), *De Meerjarenklas. Verder met Co-teaching en integratieklassen*. Dordrecht. Insondo BV.

Kagan Spencer & Kagan Miguel (2014)(3de druk), *Coöperatieve leerstrategieën. Research, principes en de praktische uitwerking*. Rotterdam, Bazalt.

Kagan Spencer, De Jaegher Betty & Kopmels Dook (2017)(8ste druk), *Coöperatief vergaderen. Een complete aanpak voor actief vergaderen met betrokken deelnemers*. Rotterdam, Bazalt Educatieve Uitgaven.

Laevers Ferre, Heylen Ludo, Maes Joost & van Gucht Ivan (2015), *Procesgericht werken met 6-12 jarigen in de basisschool*. Leuven, CEGO.

Laevers Ferre, Jackers Inne, Menu Els en Moons Julia (2014), *Ervaringsgericht werken met kleuters in het basisonderwijs*. Leuven, CEGO.

Marzano Robert & Miedema Wietske (2014), *Leren in 5 dimensies. Moderne didactiek voor het primair onderwijs*. Assen, Koninklijke Van Gorcum BV.

Marzano Robert J. & Heflebower Tammy (2016). *Klaar voor de 21ste eeuw. Vaardigheden voor een veranderende wereld (Reeks Beknopte Uitgave)*. Rotterdam, Bazalt Educatieve Uitgaven.

Marzano Robert J., Boogaarts Marcel & Kopmels Dook (2015) (7de druk), *Wat werkt op school. Research in actie. Meta-analyse van 35 jaar onderwijsresearch direct toepasbaar in beleid en praktijk. Beter leerproces, hogere resultaten*. Rotterdam, Bazalt.

Marzano Robert J., Waters Timothy & Mc Nulty Brian A. (2010)(2de druk), *Wat werkt: leiderschap op school. (Reeks Meesterlijk Management)*. Vlissingen, Bazalt.

Van Acker Tom & Demaertelaere Yves (2014), *Scholen slim organiseren. Anders werken met goesting*. Lannoo Campus, Tielt.

Van den Branden Kris (2015), *Onderwijs voor de 21ste eeuw. Leuven. Een boek voor leerkrachten en ouders*. Leuven/Den Haag, Acco.

Van Houtte Hilde, Devlieger Kristien & Schaffler Jozefien (2012), *Jonge kinderen, grote onderzoekers en de leraar? De onderzoekende houding ontwikkelen en stimuleren bij kinderen*. Sint-Niklaas, Abimo.

Vandecandelaere Machteld, Van den Branden Naomi, Juchtmans Gudrun, Vandenbroeck & Margo, De Fraine Bieke (2016), *Flexibele leerwegen. Inspiratiegids voor basisonderwijs en secundair onderwijs*. Tielt, Lannoo.

Vlaamse Onderwijsraad (2015), *De basisschool als fundament voor ontwikkeling en leren. Een strategische verkenning van de missie en de troeven van het basisonderwijs in Vlaanderen*. Leuven/Den Haag, Acco.

Winkels Jos & Hoogeveen Piet (2014) (11de geheel herziene druk), *Het didactische werkvormenboek. Variatie en differentiatie in de praktijk*. Assen, Koninklijke Van Gorcum BV.

Wouters Ruth, Haven Rudi, Winters Annemie, de Fraine Bieke & Henkens Breght (2014)(2de druk), *Laat leraren schitteren. Inspiratiegids voor leraren en lerarenopleidingen van morgen*. Tielt, Lannoo.

Raf Somers i.s.m. directieteam en leerkrachtenteams De Kraal

21-8-17

